

Luka M. Milošević¹
Univerzitet u Istočnom Sarajevu
Filozofski fakultet Pale
Katedra za anglistiku

MITOLOGIJA KAO POETSKI INSTRUMENT U POEZIJI VILIJAMA BATLERA JEJ TSA

Apstrakt: Ovaj rad bavi se izučavanjem mitoloških upliva u poeziji Vilijama Batlera Jejsa (William Butler Yeats, 1865). Jejts je poznat kao pjesnik irskog nacionalnog preporoda. S tim u vezi, njegove pjesme obiluju aluzijama na motive i ličnosti iz irske mitologije. Sa druge strane, Jejtsu nije bila strana ni upotreba elemenata iz drugih nacionalnih mitologija, naročito starogrčke. Analizirajući mitološke motive koje Jejts upotrebljava kao poetske alate, cilj nam je da proniknemo u moć folkloru i kulturne baštine uopšte. Jejts mitske elemente nije koristio jednoobrazno. Stoga je naš zadatak da uočimo kako je ovaj pjesnik mitologiju upotrebljavao za buđenje irske nacionalne svijesti, prikazivanje univerzalnih metafizičkih problema, ali i da irsku kulturnu baštinu uključi u evropske tokove, rame uz rame sa starogrčkim vanvremenskim junacima i bogovima.

Ključne riječi: Vilijam Batler Jejts, starogrčka mitologija, irska mitologija, irski nacionalni preporod, Fergus, Kuhulin, Jelena Trojanska.

1. Uvod

Tradicija i mitovi su noseći zidovi identiteta svakog naroda. Bez priča koje se prenose sa koljena na koljeno, bez epova i epopeja o junacima slavne prošlosti, koji su u amanet ostavili slatki vazduh slobode, jednakosti ili pak nekog drugog najmanjeg zajedničkog sadržaoca koji drži milione ljudi na okupu, narod ne biva. Ričard Slotkin (Richard Slotkin) ističe:

‘Mit nije nešto što je dato, već nešto što se pravi, proizvod ljudskog rada, jedno od oruđa kojim ljudska bića stvaraju kulturu i civilizaciju. Diskurs mita je uvijek

¹ luka.milosevic@ff.ues.rs.ba

bio medijum, kao i poruka — instrument lingvističke i ideološke kreativnosti, kao i ograničena gramatika kodiranih sjećanja i vjerovanja. Možemo da koristimo taj instrument kako bismo konkretizovali našu nostalgiju za lažno idealizovanom prošlošću... Ili možemo od mitskog diskursa da napravimo jedan od mnogih načina uz čiju pomoć zamišljamo i govorimo istinu.’ (Arnold & Luce, 2001:p.202)²

Primjera i imperija je mnogo, te se asocijacije nižu astronomskim brzinama - Arturovi vitezovi, carstvo u kojem sunce nikad ne zalazi ili zlatno doba dinastije Han. Irska se takođe ubraja u ovu skupinu sa svojim pokretom za irski nacionalni preporod. Njegov cilj bio je da mitološke motive vrati u svakodnevne okvire, te da se irski nacionalni identitet odvoji od engleskog, ali i da se sam irski narod, duboko podijeljen na katolike i protestante, okupi oko nečega zajedničkog (Yeats, 1978). Jedan od vodećih predstavnika bio je nobelovac Vilijam Batler Jejs (William Butler Yeats, 1865)

Bilo bi iluzorno izučavati rad Vilijama Batlera Jejsa, a pritom se ne osvrnuti na biografske elemente koji su imali upliv u njegovu poeziju. Ljudi koje je Jejs sretao i poznao ostavili su velikog traga u njegovom književnom radu. O Jejsovom stvaralaštvu može da se postavi mnoštvo pitanja na koje je teško dati odgovor, ali među njima nije i ono koje se tiče piščeve najveće životne inspiracije. Uticaj Mod Gon (Maud Gonne, 1866) obilježio je Jejsov rad u tolikoj mjeri da je Gon prevazišla okvire biografskog kurioziteta i pridružila se Lauri de Noves i Žani Dival (Jeanne Duval) u panteonu čuvenih literarnih muza.

Jejs i Mod Gon upoznali su se prilikom njene posjete Jejsovom ocu, koji je pokušavao da napravi slikarsku karijeru. Jejsov prvi utisak o Mod Gon bio je vanvremenski (za njega je Gon bila oličenje antičke ljepote puti jabukovog behara³), dok je Gon Jejsa doživjela kao ‘visokog, mršuljavog momka’ (Koljević, 2002:p.113-114), te baš ova suprotnost u percepciji prilikom prvog susreta jeste dobar indikator dinamike njihovog odnosa koji će se na ovaj ili onaj način nastaviti cijelog života. Jejs je bezuspješno pokušavao da osvoji Mod Gon zaprosivši je nekoliko puta, dok je ona prosidbe glatko odbijala na kraju se udavši za pukovnika Džona Makbrajda (Johna MacBride) - mada ni taj brak nije bio dugog vijeka. Jejs nije odustajao od

²Myth is not only something given but something made, a product of human labor, one of the tools with which human beings do the work of making culture and society. The discourses of myth are, and have been, medium as well as message: instruments of linguistic and ideological creativity as well as a constraining grammar of codified memories and beliefs. We can use that instrument to reify our nostalgia for a falsely idealized past... or we can make mythic discourse one of the many ways we have of imagining and speaking truth.

³(Koljević 2002:p.113-114).

svoje namjere da od Gon načini svoju životnu saputnicu, te je ta želja poslužila kao inspiracija za nastanak mnoštva Jejtsovih ljubavnih pjesama. U mnogim od njih Jejts Gon upoređuje sa raznolikim figurama iz irske, ali i starogrčke mitologije. Koristeći prve, dokazao je da irska mitologija može da se koristi za izražavanje delikatnih emocija, dok se drugim služio kako bi irski narod približio evropskoj klasici (a ima li boljeg načina za to doli stvaranja poveznica sa starogrčkom mitologijom).

Koliko god je Mod Gon obilježila Jejtsov život u jednom aspektu, toliko je Ogasta Gregori (Augusta Gregory, 1852) ostavila traga u drugom. Ledi Ogasta Gregori bila je udovica Vilijama Henrija Gregorija (William Henry Gregory, 1816), istaknutog političara anglo-irskog porijekla, koji je služio Kruni i kao guverner Cejlona (Holdeman, 2006). Pjesnik je u prostranom domu ledi Ogaste u okrugu Galvej (Galway) provodio ljeta, a Koljević piše kako je Gregori 'za njega bila ovaploćenje aristokratskog stila velike irske prošlosti' (Koljević, 2002:p.117). Lutanje njenim imanjem Jejtsu je omogućilo nesputano istraživanje bajkovitih krajolika Smaragdnoog ostrva, te narodnog folkloru, što je neizostavan činilac njegovog stvaralaštva. Da Ogasta Gregori nije otvorila ova vrata Jejtsu, veliko je pitanje da li bi se uopšte počeo baviti irskim pitanjem, a kamoli postati najistaknutiji pjesnik irskih mitoloških i socijalnih tema. Uticaj ledi Ogaste na Jejsa lako se da primijetiti u pjesmama posvećenim Kul parku, danas prirodnom rezervatu, a u Jejtsovo vrijeme dijelu imanja Ogaste Gregori. U pitanju su pjesme *Kul park*, 1929 (*Coole Park*, 1929) i *Kul Park i Belili*, 1931 (*Coole Park and Ballylee*, 1931).

Isto tako, ne možemo da pričamo o radu Vilijama Batlera Jejsa, a da ne pomenemo istorijske činioce koji su formirali njegovu sliku o svijetu, a samim tim i stvaralaštvo. U vrijeme Jejtsovog odrastanja Irska nije imala nezavisnost. Većina političara borila se za uvođenje autonomije ili tzv. *Home rule*, koja bi Ircima omogućila koliko-toliko nezavisno funkcionisanje unutar Velike Britanije. Nakon decenija političkih borbi, ova želja ispunjena je 1912. godine kada je Britanija uvela zakon kojim bi Ircima bila omogućena autonomija. Međutim, ta odluka nije naišla na univerzalno odobravanje među irskim življem, tako da je nedugo potom osnovan pokret ulsterskih unionista, koji je za cilj imao da spriječi decentralizaciju Ujedinjenog Kraljevstva. Kruna je kao kompromisno rješenje usvojila novi zakon, Treći akt o parlamentarnoj autonomiji, kojim bi se Irska podijelila na sjeverni, rojalistički dio, te južni dio gdje su mahom živjeli zagovornici autonomije.

U međuvremenu je izbio Prvi svjetski rat, koji je britanskoj vladi dobro došao kako bi irsko pitanje gurnula pod tepih, te su britanski zvaničnici pozvali Irce na zajedničku borbu protiv spoljnih neprijatelja. Ovo je izazvalo još veći sukob u već razdorenoj Irskoj, te je došlo do jačanja separatista, koji nisu bili zainteresovani da

učestvuju u ratu pod zastavom Velike Britanije. To je u konačnici dovelo do Uskršnje pobune 1916 godine. Ustanak je ugušen, ali je doveo do jačanja separatističkih snaga, naročito stranke Šin Fejn (Sin Feinn), koja je u prethodnim decenijama bila na marginama političkog života u Irskoj. Ipak, nakon krvavih obračuna prilikom Uskršnje pobune, ali i poslije nje, snovi o nezavisnoj Irskoj nisu više mogli da budu zaustavljeni i tako je nakon pobjede Šin Fejn na izborima 1918. došlo do samoproглаšenja nezavisne Irske, što je dovelo do dvogodišnjeg rata sa Velikom Britanijom. Irski separatisti bili su uspješni, i tako je 1922. stvorena Irska Slobodna Država. Sjeverna Irska iskoristila je pravo na samoopredjeljenje i ovaj dio ostrva ostao je u sastavu Ujedinjenog Kraljevstva.

Jejtsov politički stav prema ovim događajima, koji je i pretočen u njegovu poeziju, izrazito je slojevit. Velikim dijelom za to je zaslužno okruženje u kom je Jejts odrastao, a naročito njegov otac, Džon Batler Jejts (John Butler Yeats). Vilijamov otac bio je religijski skeptik, i iako Jejts nije postao agnostik poput oca, njegov politički diskurs nije krasila religijska nota, koja je bila izrazito važna, budući da su irski protestanti uglavnom važili za unioniste, dok su katolici smatrani separatistima. Sa druge strane, Džon Jejts bio je zagovornik irske autonomije, ali se suprotstavljao načinima koje su političari, prvenstveno Čarls Parnel (Charles Parnell, 1846), koristili da bi se ovaj cilj postigao. Jejts stariji smatrao je da se do autonomije treba doći mirnim političkim sredstvima, a ne zakulisnim radnjama i zveckanjem oružjem (Holdeman, 2006).

Mirnodopski stav donekle se prelio i na Vilijama Jejtsa, koji, iako zagovornik irske nezavisnosti, jeste bio rezervisan kada su u pitanju bili nasilni načini da se nezavisnost izbori. Dobar primjer za ovu tvrdnju jeste pjesma *O tome kad su mi tražili da napišem ratnu pjesmu* (*On Being Asked for a War Poem*, 1919). Ova pjesma posvećena Henriju Džejsmu (Henry James, 1843), koji je apelovao na Jejtsa da javno nastupi sa ratnim stavom, iskazuje pjesnikovo mišljenje: 'Mislim da je bolje da u ovakvim vremenima/ Pjesnikova usta budu nijema, jer istini za volju/ Mi nemamo dar da državnike popravljamo'⁴ (Yeats, 1919). Iako je ova pjesma posvećena događajima u Prvom svjetskom ratu, Jejtsovo izbjegavanje teme može da se tumači i u irskom kontekstu, naročito ako imamo u vidu da separatisti nisu podržavali učesće u Prvom svjetskom ratu. Sličan stav može se pronaći u mnogim njegovim pjesmama, a Jejts je naročito bio zainteresovan da obradom drevnih irskih mitova ukaže na moderne aporeme, što su tištile irski narod i tako dokaže kako njihova mitologija i te kako može da bude univerzalna.

⁴ I think it better that in times like these/ A poet's mouth be silent, for in truth/ We have no gift to set a statesman right.

U ovom radu usredsređićemo se na Jejtsove pjesme mitološke tematike, i to irske i starogrčke. Pjesme irske tradicije posmatraćemo kroz prizmu Jejtsovih nastojanja da tradicionalnim pjesmama pomiri, uzdigne, ali i obrazuje narod. Sa druge strane, pjesme sa starogrčkim motivima razmotrićemo kako bismo analizirali Jejtsovu namjeru da napravi most između Irske i Evrope, u simboličnom zagrljaju keltske mitologije i nadaleko čuvenih helenskih priča. Kako bismo to postigli, služićemo se primarnom literaturom u vidu Jejtsovih pjesama. Sekundarnu literaturu činiće monografije koje pojašnjavaju Jejtsov život, ali i političku klimu u Irskoj na razmeđu vijekova. Prilikom istraživanja koristićemo se uporednim i biografskim metodom, kao i metodom teorijske analize, te tehnikom analize sadržaja.

2. Uticaj irske mitologije na Jejtsovu poeziju

Jejts je motive iz irske mitologije koristio na raznovrsne načine, ali uvijek imajući u vidu potrebu da se irski narod sastane oko lučonoše kolektivne svijesti. Mitologija i folklorna baština uopšte predstavlja dobro oruđe za takvo nešto, pa otud i tradicija da se pjesme i priče iz davnina prenose sa koljena na koljeno. Na taj način održava se nit koja povezuje prošlost i sadašnjost, a samim tim ostavlja se Arijadnino klupko za buduća pokoljenja. Jejts je bio svjestan te činjenice, te su u mnogim njegovim pjesmama prisutni mitološki motivi u svrhu oživljavanja nacionalnog identiteta, ali i njihovog modernizovanja kako bi se ukazalo da irska baština nije zastarjela, već da kroz njen kalup mogu da se predstave i moderni svakodnevni problemi irskog čovjeka.

Jejtsovu namjeru da na velika vrata vrati irsku mitologiju možemo da uočimo još na samom početku njegove karijere i to u drugoj zbirci pod nazivom *Grofica Ketlin i razne legende i stihovi* (*The Countess Cathleen and Various Legends and Lyrics*, 1892). Već uvodna pjesma pod nazivom *Za ružu na križu vremena* (*To the Rose upon the Rood of Time*, 1892) služi kao svojevrsna invokacija muza, kao što su to činili pisci srednjevjekovnih epova. U ovoj pjesmi, Jejts se obraća ruži i govori joj:

‘Crvena Ružo, gorda Ružo, žalobna Ružo svakodnevna!
Priđi mi bliže, dok pjevam spominjuć’ vremena drevna:
Cuchulaina što se hrvo sa strujom žestokom;
Druida, sijeda, u drvu stasala, s nujnim okom,
Što oko Fergusa splete snove i ruine bijele.’ (Yeats, 1892c)⁵

⁵ Red Rose, proud Rose, sad Rose of all my days! / Come near me, while I sing the ancient ways: / Cuchulain battling with the bitter tide; / The Druid, grey, wood-nurtured, quiet-eyed, / Who cast round Fergus dreams, and ruin untold.

Jejts nagovještava da želi da oživi nekada znamenite figure irskog mitosa, poput Kuhulina (Cuchulain) i Fergusa. Nije slučajno što se obraća baš ruži. Simbolika ovog cvijeta je višestruka; kako ljubavna, ali i politička, budući da se jedna od najpoznatijih irskih političkih pjesama iz 16. vijeka zove *Mala crna ruža* (*Roisin Dubh*). Motiv ruže predstavlja savršen epitom Jejtsove karijere pošto u njegovom opusu dominiraju ljubavne, tradicionalne i političke teme.

Ipak, *Za ružu na križu vremena* nije čisto idealističko zalijetanje na vjetrenjače istorije. U drugoj strofi, Jejts govori i ovo:

‘Priđi mi, priđi, priđi! - Ah, ostavi mi plahom
Bar malo mjesta da se opijam ružinim dahom!
Da ne bih više čuo sitnih stvorenja čeznuća;
Nejaka crva kom' je podzemna luknja kuća,
Poljskoga miša u travi što bježi u krivinu, I
teške smrtne nade što propnu se i ginu.’ (Yeats, 1892c)

Možemo da primijetimo kako Jejts uprkos svom fantazmogoričnom zanosu ne želi da ispusti iz vida muke malih i običnih ljudi. Uzmicanje pred nacionalnim zanosom u vidu nadolazećih druida i drevnih junaka suprotstavlja se krajnje antipastoralnoj slici nemoćnih crva i poljskih miševa (što može i da ukaže na Jejtsov rezervisani stav povodom krvave irske revolucije). U svakom slučaju, već prva pjesma njegove druge zbirke ukazuje na cilj da Jejts instrumentalizuje predanja. Svakako, ova motivacija prisutna je i u Jejtsovoj prvoj zbirci pod nazivom *Osijanova lutanja i druge pjesme* (*The Wanderings of Oisín and Other Poems*, 1889) i to u pjesmama *Ukradeno dijete* (*Stolen Child*) te *Ludilo kralja Gola* (*Madness of King Goll*). Prva pjesma podsjeća na irske vile i njihovu mitološku moć da mame djecu i vode ih u natprirodni svijet čuda (Irish Post, internet), što je svakako motiv blizak Jejtsu kada imamo u vidu njegove dječjačke dane u zelenoj idili okruga Slajgo. Druga pjesma iz naftalina izvlači kralja Gola, poznatog po tome što je izgubio razum usred bitke i poluslijep počeo da luta irskim prostranstvima (Monaghan, 2004). Jasan je lajtmotiv raskida veza za realnim svijetom i potrebe da se raspali stari plamen u irskoj podsvijesti.

Ipak, iako su ove pjesme prisutne u prvoj Jejtsovoj zbirci, njegova ambicija da vrati mitologiju u prvi plan poprima jasne konture tek od *Grofice Ketlin*. Spoj nostalgije i politike koji se da naslutiti u pjesmi *Za ružu na križu vremena* još je jače izražen u pjesmi pod nazivom *Posveta knjizi odabranih priča irskih pisaca* (*The Dedication to a Book of Stories Selected from the Irish Novelists*). Jejts se prisjeća Irske u doba kada je bila poznata kao Ere (Éire) i kada je bila svoja:

‘Bila jednom zelena grana mnoštvom zvona okićena
Kada su njeni ljudi vladali ovom tragičnom Ere;
I iz njenog žamornog zelenila; mira što ga vila bere,
Ljubaznost druida gostila je slušaocce svakog trena.’ (Yeats, 1892a)⁶

Zvona na zelenoj grani irskog drveta odzvanjala su u dobu spokoja, ali i u teškim vremenima:

‘Pokidah zvono sa jalovih grana Erea
Te zemlje u kojoj čovjeka mogu da prevare
Mogu da ga biju, kinje i slome
Dok ne izgubi i trunku ljubavi: smijeh nose vesela zvona
Što razdvaja trulu paučinu od plafona;
A opet najtužnija zvona najugodnije zvone.’ (Yeats, 1892a)⁷

Ponovo Jejts ukazuje na činjenicu da život u Irskoj nije nimalo lak i da je svjetlosnim godinama udaljen od slavnog doba druida i vila. Ipak, sjećanje na Irsku iz davnina i dalje živi i može ljudima da pruži nadu, te želju da istraju ne bi li vratili davnašnji sjaj Erea.

Jejts ne pominje samo vile i druide u pjesmama nalik neoromantičarskim manifestima, već opjevava i konkretne mitološke figure. Jedna od njih je svakako legendarni kralj Fergus. U zbirci *Grofica Ketlin*, on se pojavljuje u pjesmama *Fergus i Druid (Fergus and Druid)*, te *Ko ide za Fergusom (Who Goes With Fergus)*. *Fergus i Druid* obrađuje priču iz ulsterskog ciklusa irske mitologije⁸, u kojoj kralj Fergus odstupa sa vlasti. To čini jer je jedini način da oženi princezu Nesu (Ness) taj da pusti njenog sina Konkubara da postane kralj na godinu dana. Ipak, Konkubarova vlast postaje trajna (neki izvori kažu zbog mudrosti vladara, dok druge priče potenciraju i Konkubarovu izdaju⁹), te se Fergus posvećuje životu u prirodi i razgovorima sa druidima. Jedan od tih razgovora Jejts opisuje u pjesmi *Fergus i druid*. Fergus prati druida i govori mu kako je napravio mudar potez time što je prepustio prijesto Konkubaru. Kada ga druid pita šta zaista želi, Fergus odgovara:

⁶There was a green branch hung with many a bell/ When her own people ruled this tragic Eire;/ And from its murmuring greenness, calm of Faery,/ A Druid kindness, on all hearers fell.

⁷I tore it from the barren boughs of Eire,/ That country where a man can be so crossed;/ Can be so battered, badgered and destroyed/ That he's a loveless man: gay bells bring laughter/ That shakes a mouldering cobweb from the rafter;/ And yet the saddest chimes are best enjoyed.

⁸Postoje četiri ciklusa irske mitologije: mitološki (koji se bavi bogovima iz irske paganske tradicije), ulsterski (koji se bavi junacima poput Konkubara, Kuhulina, Fergus), fenijski koji se okreće prvenstveno oko irskog heroja Fina (Finn/ Fionn mac Cumhaill), te kraljevski ciklus koji se osvrće na vladare i borbe od IV do XII vijeka.

⁹Oxford Reference, Internet.

‘Da već nisam kraljem,
Već da učit' mogu sanjarsku mudrost koja ti je data.
Glupo i teško bit' je stalno kraljem
Krv svoju dajuć' da sanjaju drugi.’ (Yeats, 1892e)¹⁰

Druid pokazuje Fergusu san u kome se oslikava njegov život, ali bivši kralj u njemu vidi samo prolazna zadovoljstva, te osuđenost na propast (‘No postah ništa, sada kad sve znam’¹¹). U tom pogledu, možemo da zaključimo kako Jejts balansira na žici između različitih interpretacija priče o Fergusu - čini se da je zadovoljan odlukom da prepusti tron, ali je istovremeno i očajan u vezi sa svojom trenutnom pozicijom u limbu među vlašću i mudročću. Jedno je sigurno - Jejts junaka iz davnina oblači u ruho savremene poezije, što je jedna od osnovnih odlika njegove upotrebe mitoloških motiva. Ovi junaci nisu tu samo kako bi se pisao panegirik prošlosti, već i da nađu put do saživljavanja sa modernim temama. Igra prijestola u režiji članova porodice jeste nešto što je svakako bilo osjetno u Jejtsovoj Irskoj među katolicima i protestantima.

Ova težnja još bolje se vidi u pjesmi *Ko ide za Fergusom*. Retoričko pitanje iz naslova je višeznačno. Lirski subjekat obraća se mladom čovjeku i govori mu da ‘digne riđe čelo’¹² (Yeats, 1892f), a mladoj djevojci ‘da digne nježne trepavice’¹³, te da se ‘ne zamajavaju nadom i strahovima’¹⁴. Posljednja lekcija upućena omladini jeste da ‘se ne okreću i razmišljaju o gorkoj misteriji ljubavi’¹⁵. Razlog je jednostavan - Fergus je tu da vlada sjenovitim šumarcima, morskim plavetnilom i raštrkanim zvijezdama. Tako se tugaljivo retoričko pitanje iz prve strofe pretvara u himnu ohrabrenja, a omiljeni Jejtsovi motivi, poput neuzvrćene ljubavi i potrage za starim irskim sjajem, nalaze se na jednom mjestu.

Još jedna figura koja u Jejtsovoj poeziji zauzima istaknuto mjesto jeste Konkubarov nećak Kuhulin (Cu Chulainn). U irskom predanju predstavljen kao polubog, slično Heraklu u grčkoj ili Rostamu u persijskoj mitologiji, Kuhulin je neustrašivi ratnik prekaljen u mnoštvu bitaka (Monaghan, 2004). Štaviše, on je bio čuven po delirijumu u trenucima borbe koji je imao i zasebno ime (riastrad). Najpoznatiji događaj vezan za Kuhulina jeste onaj kada jedna od njegovih brojnih

¹⁰ Fergus. Be no more a king But learn the dreaming wisdom that is yours. A king is but a foolish labourer Who wastes his blood to be another's dream.

¹¹ But now I have grown nothing, knowing all.

¹² Young man, lift up your russet brow.

¹³ And lift your tender eyelids, maid.

¹⁴ And brood on hopes and fear no more.

¹⁵ And no more turn aside and brood / Upon love's bitter mystery.

žena šalje svoga sina da izazove Kuhulina na dvoboj. Ne znajući s kim se bori sve dok ne zada fatalan udarac, Kuhulin ubija sina i tone u očaj. Jejts je ovu priču predstavio u pjesmi *Kuhulinova borba sa morem* (*Cuchulain's Fight with the Sea*, 1892). Razlika je u tome što je u pjesmi majka Kuhulinovog sina Emer, a po priči je zapravo Aife, no to ne mijenja suštinu. Jejts prikazuje neizrecivu tugu velikog ratnika koji nakon strašnog čina čedomorstva postaje nijem. Konkubar šalje druide da ga umire kako ne bi pobio sve pred sobom u još jednom naletu riastrada. Druidi su uspješni, ali Kuhulin postaje tek blijeda sjenka nekadašnjeg giganta:

'Kuhulin se skrušio,
Zagledan u morske konje, pa je slušao
Borbena kola i u vrisku sopstveno ime;
I borio se sa silom neranjive plime.' (Yeats, 1892d)¹⁶

Pjesmu *Utješeni Kuhulin* (*Cuchulain Comforted*, 1939) Jejts je dovršio tek par nedjelja pred smrt, što je i osjetno kada imamo u vidu da ona govori o pomirenju gubitka i prolaznosti. Kuhulin je čovjek 'sa šest smrtnih rana' i rasplintut je između carstva živih i mrtvih. U tom stanju posjećuju ga tri stvorenja nalik pticama, simbolišući smrt, i govore mu da 'sve što čine, svi zajedno će jednom morati da učine' (Yeats, 1939a)¹⁷. Posmrtni pokrov počinje da se šije za Kuhulina, a glas stvorenja pretvara se u poj ptica. Na taj način Kuhulin (a i Jejts) se konačno miri sa sudbinom i svijetom koji ostavlja iza sebe.

Jejts nije koristio samo Kuhulinov lik da prikazuje kompleksna metafizička pitanja. Naprotiv, njegove pjesme ne oskudijevaju mitološkim likovima koji pokušavaju da odgonetnu vječite životne dileme. Ovo je naročito osjetno u zbirkama *Pjesme napisane u doba klonulosti* (*Poems Written in Discouragement*) iz 1913. te *Odgovornosti* (*Responsibilities*) iz 1914. godine. Izbijanje Prvog svjetskog rata izbilo je i romantičarske ideale iz Jejtsove poezije, pa se tako njegove pjesme sa mitološkim motivima demistifikuju i dobijaju notu kvazirealizma, pa i ironije. Jedan od primjera jeste pjesma u formi bajke sa naravoučenijem pod nazivom *Tri prosjaka* (*Three Beggars*, 1913). Mitološka figura koja je prisutna jeste kralj Gver (Guairé), u ciklusu o kraljevima poslovično poznat po velikodušnosti, toliko da mu je desna ruka duža od lijeve od silnih darova koje je razdijelio za života (The Hynes Clan, Internet). Gveru u posjetu dolaze tri uboga izgladnjela čovjeka i kralj im postavlja pitanje: 'Da li ljudi koji žele najmanje dobijaju najviše ili pak najviše

¹⁶ Cuchulain stirred,/Stared on the horses of the sea, and heard/
The cars of battle and his own name cried;/
And fought with the invulnerable tide.

¹⁷ all we do/ All must together do.

dobijaju oni što najviše žele?’ (Yeats, 1913)¹⁸ Kako bi odgovorio na ovo pitanje, Gver prosjake stavlja na iskušenje - ko god prvi zaspi, dobija hiljadu dukata. Ovo se čini kao lak zadatak u početku, ali prosjaci postaju obuzeti fantazijama o svemu što tolika količina novca može da im pruži, i tako ih okiva besanost. Pritom, oni budno paze da nikoga san ne zavara, što dovodi do svađe i tuče. Pošto tri dana ističu, Gver ih obavještava da niko neće dobiti novce. Međutim, umjesto uzdaha razočaranja, začuje se hrkanje - oslobođeni kletve o dobitku, prosjaci tonu u duboki san. Pjesma je upotpunjena i prikazom ždrala koji se na početku pjesme žali na iznurujuću glad, ali svjedočivši sudbini prosjaka, odlučuje da umiri ambicije, govoreći da je ‘sigurno kako ima pastrmke negdje/ I možda ću je uloviti, ali se neću zamarati time’ (Yeats, 1913)¹⁹. Teško je zamisliti da bi ovakav skoro sarkastičan ton mogao da se nađe u nekoj od Jejtsovih ranijih pjesama 19. vijeka. Kako su godine odmicale, tako se i njegov ton u mitološkim pjesmama mijenjao.

Najzad, priča o Jejtsovoj upotrebi mitoloških motiva bi bila nepotpuna bez osvrta na njegove pjesme ljubavne tematike. Tu svakako treba da pomenemo *Pjesmu Engusa litalice* (*The Song of Wandering Aengus*, 1899). Engus je bog ljubavi i mladosti u irskoj mitologiji. Poznat je po priči o snu u kom sanja djevojku izrazite ljepote koju ne može da pronađe u stvarnosti. Engus godine provodi u potrazi za Kair (Caer, što je njeno ime), da bi se ispostavilo kako ona jednu godinu provodi u ljudskom, a narednu u obliku labudice (Monaghan, 2004). Engus je prepoznaje u jatu od 150 labudica, pa se i sam pretvara u ovu pticu, te njih dvoje odlijeću u srećni završetak.

Nije teško zaključiti zašto je Jejtsu za oko zapala baš priča o ljubavniku koji bezuspješno pokušava godinama da osvoji ženu svojih snova, pa je tako nastala *Pjesma Engusa litalice*. U ovom djelu, naslovni junak odlazi u lijeskov gaj ‘jer mu plamen beše u glavi’²⁰ ne bi li napravio štap za pecanje. Engus uspijeva da ulovi pastrmku, no ložeći vatru, spoznaje da se riba pretvorila u neodoljivu djevojku ‘blistava čela’²¹ sa beharom jabuke u kosi (baš kao i Mod Gon). Misteriozna ljepotica šapnuće Engusovo ime i nestati bez traga, a njega ostaviti da luta:

‘Još je tražim, da usne joj
Poljubim i taknem ruke njene
I braću, u veke vekova,

¹⁸ Do men who least desire get most,/ Or get the most who most desire?

¹⁹ It’s certain there are trout somewhere/And maybe I shall take a trout/ but I do not seem to care.

²⁰ Because a fire was in my head.

²¹ It had become a glimmering girl.

Srebrne jabuke mesečeve,
I zlatne jabuke sunca što sja.' (Yeats, 1978:p.65)²²

Engus ne gubi nadu u susret sa izabranicom svoga srca, a čini se ni Jejts, koji ipak vjeruje da će poput boga ljubavi pronaći svoju labudicu (ili u ovom slučaju pastrmku Mod Gon), te da će se muški i ženski princip sunčevih i mjesečevih jabuka ujediniti za svagda.

Raznovrsnost Jejtsovih ciljeva u upotrebi mitoloških priča može da se ogleda u dvjema pjesmama posvećenim Bolji (Baile) i Olin (Aillinn). Bolja i Olin su ljubavnici čija strast doseže tolike visine da opčinjava vile, pa i samog Engusa (Monaghan, 2004). Bog ljubavi odlučuje da ih povede k sebi u carstvo mrtvih, pa tako govori Bolji da je Olin umrla, a Olin da je Bolje mrtav. Oboje od tuge padaju na mjestu mrtvi— na Boljinom grobu niče tisa sa njegovim likom, a na Olininom jabuka sa njenim likom. Simbolični čin ljubavne kalvarije Jejts oslikava u narativnoj poemi *Bolje i Olin* (*Baile and Aillinn*, 1903). Ova poema od samog početka poprma forme klasične grandiozne poeme o zlom usudu velike ljubavi:

'Ljubav tu nikad napori zli
Ne smutiše, nit je ohladnela
Kad ostariše njina tela.
Zabraniše im na zemlji brak,
Pa večne sreće tače ih zrak.' (Yeats, 1978:p.212)²³

Engus, prerušen u starca donosi Bolji lažne vijesti o Olinoj smrti, što njegovo srce ne može da podnese:

'Srca su ljubavnika iznurena
Te mogu pući svakog trena,
Mašta ih kinji, i svako zlo
Dovoljno loše da bi se moglo
Obistinit - istina biva cela.
Tad Bolji srce puče na dva dela.' (Yeats, 1978:p.215)²⁴

Olin reaguje na isti način kao Bolje i skončava. Ipak, pjesma se ne završava tragičnim tonom. Štaviše, ljubavnici postaju uvaženi gosti Engusovog carstva na

²² Though I am old with wandering/ Through hollow lands and hilly lands,/ I will find out where she has gone,/ And kiss her lips and take her hands;/ And walk among long dappled grass,/ And pluck till time and times are done./ The silver apples of the moon,/ The golden apples of the sun.

²³ Their love was never drowned in care/ Of this or that thing, nor grew cold/ Because their hodies had grown old./ Being forbid to marry on earth.

²⁴ Because a lover's heart s worn out,/ Being tumbled and blown about/ By its own blind imagining,/ And will believe that anything/ That is bad enough to be true, is true,/ Baile's heart was broken in two.

onom svijetu, a za njima ostaju dva drveta kao simbol nade i mjesto hodočašća za pjesnike:

‘Nek ptica i trska nek ukleta
Njih zaborave; otkad je sveta
Svi zaljubljeni bi da se spoje
Ko što se venčашe ovo dvoje.’ (Yeats, 1978:p.219)²⁵

Kraj poeme funkcionira na više nivoa - pored biografskog aspekta Jejtsove nesrećne ljubavi, smrt Bolje i Olin predstavlja svojevrsnu žrtvu; ritualni doprinos koji usađuje nadu u novi život irske nacionalne svijesti, ali i pomirenje paganskih i hrišćanskih vrijednosti. Potonji motiv, koji se u ovoj narativnoj poemi tek naslućuje, naročito je prominentan u pjesmi *Rib na grobu Bolje i Olin* (*Ribh at the Tomb of Baile and Aillinn*, 1935) u kojoj se Jejts vraća na mjesto zločina bezmalo trideset godina nakon što je napisao *Bolju i Olin*. U metatekstualnoj opasci, lirski subjekat Rib sjedi na grobu dvoje ljubavnika i govori kako nema potrebe da se legenda o Bolji i Olin raspreda jer ‘svi znaju priču o njima, znaju koji list, koji prut/ Koja tisova račva, koji jabučni čvor/ Nad kostima njihovim bubre’ (Yeats, 1978:p.160).²⁶ Umjesto te priče, sveštenik Rib savjetuje da se prenese glas o čudu koje je dvoje ljudi od krvi i mesa preobrazilo u vječni spoj u kome se prepliću ljubav, tradicija i blagoslov zagrobnog života (‘Jer opštenje dva anđela je svetlost; tu/ U isti čas zajedno se gube, i mru’ — Yeats, 1978:p.160²⁷). Na mjestu gdje je priroda odala počast Bolji i Olin, Rib ‘prelistava svetu knjigu, list po list’ u ultimativnom pomirenju paganizma i hrišćanstva. Na taj način, sklapa se krug koji omogućava harmoniju sveukupnog irskog identiteta, ali i Jejtsove karijere, s obzirom na to da je *Bolja i Olin* nastala u relativno mladoj fazi njegovog stvaralaštva, kada je irska stvar visila o koncu. Sa druge strane, *Rib na grobu Bolje i Olin* napisana je iz perspektive irskog senatora pred kraj života, koji uviđa plod svojih napora. Iako ne može da predvidi budućnost ili živi vječno, ima šta da ostavi za sobom i čemu da se raduje baš kao Bolja i Olin.

²⁵ But I'd have bird and rush forget/ Those other two; for never yet/ Has lover lived, but longed to wive/ Like them that are no more alive.

²⁶ All know their tale, all know what leaf and twig,/ What juncture of the apple and the yew,/ Surmount their bones.

²⁷ Nor straining joy, but whole is joined to whole;/ For the intercourse of angels is a light/ Where for its moment both seem lost, consumed.

3. Starogrčki mitološki uticaji

Imali smo priliku da uočimo način na koji je Jejs podstakao irski nacionalni preporod. Sa druge strane, i starogrčka mitologija umnogome je uticala na djelanje ovog pisca. Veza između Jejsa i grčke folklorne baštine naročito je dala rezultata u vidu njegovog opusa posvećenom Mod Gon, koji pršti od aluzija na antičke figure, a pogotovo Jelenu Trojansku i Ledu.

Kada su u pitanju usporedbe sa Jelenom, pjesma *Žena koju opjeva Homer (A Woman Homer Sung, 1910)* može da nam posluži kao dobra početna tačka. Tu se Jejs prisjeća kakav je utisak Gon ostavljala na njega tokom godina, te ispoljava ljubomoru kada su joj drugi muškarci prilazili. Ipak, u iznenadnom preokretu nalik renesansnoj volti, lirski objekat ističe kako je njegovo emotivno stanje bilo još gore u situacijama kada su muškarci ignorisali Gon. Štaviše, ovakve situacije doživljava kao uvredu na sopstveni račun. Najzad, lirski subjekat pojašnjava svoje misli služeći se grčkom mitologijom:

‘Jer burna krv je tekla vrelo
Kad bijah mlad, a strasna djeva
Koračala je ljupko i smjelo ko da je nosi oblačje bijelo,
Ta žena koju Homer opjeva.’ (Yeats, 1910)²⁸

Žena koju je Homer opjevao jeste svakako Jelena Trojanska i jedino njena zloglasna ljepota može da parira intenzivnoj strasti koja bukti u stasu voljene osobe lirskog subjekta, tj. Mod Gon.

Tragove motiva inspirisanih Jelenom Trojanskom možemo da opazimo i u pjesmi *Ruža svijeta (The Rose of the World, 1892)*, kojom provejavaju Jejsove pretenzije ka Gon (još uvijek) pune nade. Lirski subjekat bilježi kako ljepota sije razdor i propast nacija, pritom citirajući tragične priče o Ušni iz irske mitologije, te naravno o Jeleni:

‘Zbog tužne gordosti koja sja sa rujne usne,
Tužne što nova čuda više ne zbivaju se,
Troja iščeze, u posmrtnom sjaju sva,
I izgiboše sinovi Ušne.’ (Yeats, 1978:p.58)²⁹

Ova evokacija služi kao preludijum kako bi Jejs u pjesmu uveo Gon, u poetskom potezu koji treba da predstavlja gradacijski krešendo, pa se njoj čak i arhandeli klanjaju u posljednjoj strofi. Isto tako, pominjući Ušnu i tragičnu sudbinu njegovih

²⁸For she had fiery blood/ When I was young,/ And trod so sweetly proud/ As ’twere upon a cloud,/ A woman Homer sung.

²⁹For these red lips, with all their mournful pride,/ Mournful that no new wonder may betide,/ Troy passed away in one high funeral gleam,/ And Usna’s children died.

sinova, Jejts u istu ravan postavlja grčku i irsku mitologiju, tako što poredi kletu ljepotu Jelene Trojanske i Dirdre.

Pjesma *Žalost ljubavi* (*The Sorrow of Love*, 1892) može da se čita uporedo sa već pomenutom pjesmom *Žena koju Homer opjeva*. Ovdje, Jejts ide korak dalje i poredi Gon sa Odisejom, pa čak i Prijamom:

‘Sa usnama tužno-rujnim tad izađe
Ona slična bolnom svetu, plemenitom
Ukleta ko Ulis i sustale lađe
Gorda kao Prijam pogubljen sa svitom.’ (Yeats, 1892b)³⁰

Ove aluzije prirodno se nameću ako se prisjetimo Odisejevog iscrpljujućeg putešestvija koje su obilježile nesreće raznih vrsta. Štaviše, Gon posjeduje stas tako ponosit da može da se poredi samo sa Prijamovim, koji je kao trojanski kralj odbijao da poklekne čak i u trenucima kada je njegov grad bio pokoren i osuđen na nestanak.

Opet, pogrešno bi bilo misliti da Jejts koristi Jelenu Trojansku samo u laskavom svjetlu. Kao dobar primjer može da nam posluži pjesma pod nazivom *Nema druge Troje* (*No Second Troy*, 1910). Objavljena je u vrijeme kada u odnosu Jejtsa i Gon nisu cvjetale ruže, što zbog smrti njenog muža, što zbog Jejtsovog vakrslog interesovanja za Gon. Jejtsova bol lako se uočava na prvi mah budući da pjesma počinje stihovima koji kazuju kako je Gon ‘mukom ispunila njegove dane’³¹ (Yeats, 1978:p.74). Ipak, ova pjesma nije bolni pretres ljubavne agonije - umjesto toga, Jejts pominje Goninu ulogu u Uskršnjoj pobuni, kao i njene pokušaje da ohrabri narod ne bi li se pridružio revoluciji. Jejts je bio konzervativac i nije bio pristalica rata (Holdeman, 2006), pa je tako ova pjesma kontemplacija kontrasta između Gonine gracioznosti i ljubavi na jednoj strani, te njene sklonosti ka radikalnom djelanju na drugoj. Na kraju, Jejts zaključuje pjesmu stihovima: ‘Gde da pronade i da zapali drugu Troju?’³² (Yeats 1978:p.74). Tako direktno poredi Gon sa Jelenom Trojanskom, s obzirom na to da su obje žene imale udjela u izazivanju ratova što su oblikovali njihova društva (Berens, 1880).

Kada su u pitanju drugi elementi grčke mitologije kojima se Jejts služio, ne možemo a da ne pomenemo priču o Ledi, koja je inspirisala jednu od Jejtsovih poznatijih pjesama, sonet pod nazivom *Leda i labud* (*Leda and the Swan*, 1924). Ova pjesma pruža intiman prikaz ozloglašene priče o Ledi, etolskoj princezi, koju je Zevs silovao prerušen u labuda. Leda je potom zatrudnjela i rodila dijete Zevsu, ali i

³⁰ A girl arose that had red mournful lips / And seemed the greatness of the world in tears, / Doomed like Odysseus and the labouring ships / And proud as Priam murdered with his peers.

³¹ Filled his days with misery.

³² Was there another Troy for her to burn.

svom suprugu. Jedno od te djece bila je i Jelena Trojanska. Jejts opisuje čin silovanja sa potresnom intimnošću, pritom se fokusirajući na Ledu i njene bezuspješne pokušaje da se odupre glavnom grčkom bogu. Jejts napominje čitaoce da je silovanje dovelo do 'srušenog zida, plamtećeg krova i kule/ I mrtvog Agamemnona' (Yeats, 1978:p.128)³³ a zatim se pita i da li je Leda imala neki vid predskazanja o budućim tragedijama kada je uzalud pokušavala da se odbrani od Zevsovih nasrtaja.

Priča o Ledi i labudu pominje se i u pjesmi *Među đacima* (*Among School Children*, 1927), još jednom krucijalnom radu pozne faze Jejtsove karijere. Ovoga puta, lirski subjekat prisjeća se posjete školi (što je Jejts često činio kada je postao irski senator³⁴) i tako slijedi neizostavna reminiscencija prohujalih dana slave kad se mnogo moglo i htjelo. Tako, pjesnik 'sanja Ledino telo, u čas pozni pred vatrom koja se gasi'³⁵ (Yeats, 1978:p.129) i zamišlja mladu Gon, te njene dogodovštine iz školskih dana. Lirski subjekat ne časi ni časa, te se okreće sebi, i kaže: 'A i ja što nisam od Ledinog roda/ Imađah lepo perje nekad'³⁶ (Yeats, 1978:p.130). Bilo kako bilo, Leda, kao paragon ljepote, služi kao efektnan instrument kontrasta između pjesnikove snage što kopni i neprolazne živahnosti izabranice njegovog srca.

Iako je motiv Jelene Trojanske najdominantniji, ona svakako nije jedina mitološka ili legendarna figura sa kojom Jejts uspoređuje Gon. Nije neobično ni povlačenje paralela sa Atinom, kao što možemo da uočimo u pjesmi *Propertijusova misao* (*A Thought From Propertius*, 1917). Ova pjesma napisana je u vidu ne tako vesele parodije renesansne romantične poezije u kojoj se Jejts suočava sa Goninom istaknutom ljepotom, ali i njenim konačnim ljubavnim izborima (Ross, 2009). Irski pjesnik ističe kako je neimenovana žena (iako njen identitet teško možemo da smatramo tajnom) kadra da hoda oltarom 'rame uz rame sa Atinom'³⁷ (Yeats, 1917a). Pjesma funkcionije kao ekstravagantan naboj laskanja, ali onda Jejts izvrće ruglu konvencije, te poetira govoreći kako bi ta žena 'mogla da savršeno pristaje kentauru/ Pijanom od nerazvodnjenog vina'³⁸ (Yeats, 1917a). Ros (Ross, 2009) tvrdi kako je pojava kentaura zapravo aluzija na Goninog muža, Džona Makbrajda (p.244), što je definitivno u sferi vjerovatnog, naročito ako imamo u vidu rivalstvo između Jejtsa i Makbrajda. Zanimljivo je da kentauri predstavljaju omen melanholije u još jednoj Jejtsovoj pjesmi pod nazivom *Stihovi napisani u doba utučenosti* (*Lines Written in*

³³ The broken wall, the burning roof and tower/ And Agamemnon dead.

³⁴ Koljević (2002:p.132).

³⁵ dreams of a Ledaean body, bent/ Above a sinking fire.

³⁶ And I though never of Ledaean kind/ Had pretty plumage once.

³⁷ at Pallas Athene's side.

³⁸ been fit spoil for a centaur/ Drunk with unmixed wine.

Dejection, 1917). Ovaj naziv, koji je direktna aluzija na Šelijevu pjesmu napisanu u doba tugovanja za smrću djeteta, jeste prikladan i u Jejtsovom slučaju. Irski pisac razmatra svoj rani entuzijazam suprotstavljen stvarnosti ratne destrukcije koja ga je zadesila 1917. godine, usred Prvog svjetskog rata, ali i irske nacionalne borbe: 'Sveti kentauri na brdu su nestali/ I meni ne osta ništa do grko sunce'³⁹ (Yeats, 1917b). U ovom slučaju, kentauri imaju nešto pozitivniju, ali i srceparajuću konotaciju.

Još jedna interesantna upotreba natprirodnih bića može da se uoči u pjesmi *Muškarci se popravljaju sa godinama* (*Men Improve with Years*, 1917), koju je Jejts napisao tokom svojih jalovih pokušaja da se udvara Izolt Gon (Iseault), inače ćerci Mod Gon. Iako je bio 30 godina stariji, Jejts je pokušao da zaprosi Izolt. Njegova borba je osjetna u stihovima: 'O da smo se samo sreli/ U dobu moje rasplamsale mladosti!/ Ali ostarih među snovima/ Iznureni, mermerni triton'⁴⁰ (Yeats, 1917c).⁴⁰ Jejts se poredi sa izanđalim tritonom koji beznadežno pokušava da se presabere za posljednji pohod.

Sa druge strane, Jejts može da upotrijebi mitološke aluzije i zarad nešto lakšeg tona, kao što je slučaj u pjesmi *U Teatru Ebi* (*At the Abbey Theatre*, 1912). Pjesnik se obraća Daglasu Hajdu (Douglas Hyde), ili Craoibhinu Aoibhinu da budemo precizniji (što je Hajdovo ime na gelskom jeziku) i ističe kako je publika naslovnog teatra podijeljena kada je u pitanju repertoar - neki od njih žude za uzvišenijim sadržajem, dok se drugi zadovoljavaju komadima koje elita smatra prizemnim. Jejts pominje ovu podjelu u stihovima: 'Ima li uzdi za ovog Proteja/ Što se okreće i mijenja kao uzburkano more'⁴¹ (Yeats, 1912). Ovi stihovi su zapravo aluzija na Proteja, grčkog poluboga koji je postao simbol prolaznosti i svestranosti. Cilj aluzije je jasan ako smo svjesni teatarskog konteksta tj. tendencije da ukus publike često varira i krivuda, što je Jejtsu otežavalo posao da pomiri sve umjetničke razlike, a i očekivanja pozorišta u kome se zahtijevala zabava, ali i ispunjenje političkih zadataka keltske renesanse.

Mitološki elementi teku u izobilju u metafizičkom rejonu Jejtsove poezije. Na primjer, *Pjesma o srećnom pastiru* (*The Song of the Happy Shepherd*, 1885) bavi se ulogom umjetnosti u svijetu koji se konstantno mijenja. Jejts kazuje da su svi kraljevi iz antičkih vremena iščezli, te su za njima ostale samo riječi da ih naslijede: 'Od svake stvari što se mijenja/ I u jezovitom plesu kraj nas huji/ Na

³⁹ The holy centaurs of the hills are vanished/ I have nothing but the embittered sun.

⁴⁰ O would that we had met/ When I had my burning youth!/ But I grow old among dreams,/ A weather-worn, marble triton.

⁴¹ Is there a bridle for this Proteus/ That turns and changes like his draughty seas?

krnju melodiju uz koju Hronos pjeva/ Samo u riječima dobrota struji⁴² (Yeats, 1885). Personifikacija vremena u vidu Hronosa, figure sa tri zmijske glave, pomaže da se uspostavi pastoralna slika koja služi kao pozadina u Jejtsovoj percepciji uloge umjetnosti u istorijskim okvirima.

Dok se *Pjesma o srećnom pastiru* vrti oko percepcije umjetnosti, druga pjesma sa pastoralnim elementima pod nazivom *Vijesti za Proročište iz Delfa* (*News for the Delphic Oracle*, 1939) ponire u metafizičko poimanje raja. Slično svom poznatijem pandanu *Plovidbi u Vizantiju* (*Sailing to Byzantium*), ova pjesma duhovno opisuje putovanja sa ovog na drugi svijet. Ipak, mitološko prisustvo dosta je izraženije, počev od pominjanja Osijana (Oisina) i Niv (Niamh), irskih mitoloških likova koji su bili osuđeni da život provedu začarani u snu, što je prikladan šlagvort za ovu pjesmu. Motivi sna i smrti uzdižu se kako upoznajemo Plotina, grčkog pjesnika, koji predstavlja svojevrstu vergilijansku figuru. U trećoj sekciji pominju se Pelej i Tetis. Tetis je nimfa kojoj se od rođenja proricao brak sa velikim čovjekom. Njoj se takođe udvarao i Zevs, ali se zarekla da se nikada neće udati za besmrtnika. Na kraju je poslala za Peleja, kralja Ptije, koji je uspio da obuzda Tetis kad je pokušala da se transformiše u zmiju, lava i ribu. Ovo vjenčanje bilo je posredni uzrok Trojanskog rata, a jedino preživjelo dijete Peleja i Tetis bio je Ahil. Sugestivna slika njihovog bračnog blaženstva (ili bolje rečeno Pelejevog bračnog blaženstva) sučeljava se sa orgijskim slikama nimfi i satira koji 'kopuliraju u pjenu' (Yeats, 1939b)⁴³ sasvim blizu u Panovoj pećini. Ovakva vrsta jukstapozicije, kako starogrčkih i irskih mitoloških figura, tako i braka i smrti jeste krucijalna za pjesmu u kojoj Jejts istražuje neminovne dualnosti što proizlaze iz neizvjesnog putovanja u zagrobni život. U neku ruku, ova pjesma sahranjuje posljednjeg velikog romantičara i njegovu filozofiju spirala - progres je iluzija, i sve što postoji jeste neprekidni ciklus kreacije i razaranja.

4. Zaključak

Vilijam Batler Jejts nije bio začetnik irskog nacionalnog preporoda - Džems Klarens Mangan (James Clarence Mangan, 1803) isticao je potrebu ujedinjenja nacije mnogo prije Jejtsovog rođenja. Jejts nije doprinio nezavisnosti Irske - krvava revolucija kojoj se toliko protivio bila je inicijalna kapisla za njeno odvajanje od Ujedinjenog Kraljevstva. Jejts čak nije zaslužan ni za oživljavanje irskog jezika - njegovi anglo-irski korijeni diktirali su potrebu da se za irske interese bori na

⁴² Of all the many changing things/ In dreary dancing past us whirled,/ To the cracked tune that Chronos sings/ Words alone are certain good.

⁴³ copulate in the foam

engleskom jeziku. Unatoč svemu tome, Jejts je zaštitni znak pokreta za autonomiju i narodno ujedinjenje.

Malo koji pisac je uradio toliko posla na polju oživljavanja nacionalnog duha kao Jejts. Još od dječaćkih dana zagnjuren u knjige o legendama i trčeći po beskrajnom zelenilu okruga Slajgo, ovaj pisac uvidio je moć saga i fantastičnih priča o junacima i bogovima. Potka satkana od priča i pjesama o davnašnjim precima neraskidiva je i pomaže nadolazećim generacijama da se okupe zajedno uprkos društvenim, političkim i vjerskim barijerama. Jejts je pokazao da je mitovima mjesto u savremenoj kulturi, ne samo zbog važnosti baštine, već i zbog toga što njima mogu da se prikažu univerzalne teme poput ljubavi i slobode. Ne treba prenebregnuti ni Jejtsove napore da poveže na prvi pogled nespojive ideologije keltskog paganskog vjerovanja i maksima hrišćanstva (kao kreatora javnog mnjenja u modernoj Irskoj), a potom i ujedini hrišćanske struje. Na taj način, Jejts je modernizovao mitologiju, ali je i postavio rame uz rame sa nacionalnim mitologijama koje su postale dio opštecivilizacijske tekovine. Pišući pjesme o irskoj i grčkoj kulturi, pokazao je da irski junaci poput Kuhulina, Bolje ili Fergusa mogu da izađu na megdan čuvenom Hektoru, Ahilu ili Heraklu. Pokazao je da Mod Gon može da se poredi sa Dirdre koliko i sa Jelenom Trojanskom i da to poređenje neće izgubiti na smislu i intenzitetu. U pjesmi iz 1938. godine pod nazivom *Pod Ben Balbenom* (*Under Ben Bulben*), Jejts iznosi svoj epitaf, metaforički i bukvalno govoreći. Pominjući brdo Ben Balben, inače poprište mnogih irskih mitova, Jejts u sumraku života poručuje svojim nasljednicima:

‘Irski pesniče, svladaj veštinu
I pevaj o svakom vrsnom činu
Prezri naraštaj što buja sad
A sav je zbrka i nesklad,
Bez sećanja u srcu, glavi i ičeg;
Niski izdanci roda niščeg.
(...)I duh okreni danima drugim,
Da i sutra ostane isto
Neukrotivo naše Irstvo.’ (Yeats, 1978:p.191-192)⁴⁴

Teško da postoji bolji način da se sumira Jejtsovo stvaralaštvo od ovih stihova. Pjesnika nema bez poznavanja tradicije, kako literarne, tako i folklorne. Ukoliko pjesnici, kao čuvari kulturnog identiteta nacije, žele da ostanu na prvim linijama

⁴⁴ Irish poets learn your trade
Sing whatever is well made, / Scorn the sort now growing up / All out of shape from toe to top, / Their
unremembering hearts and heads / Base-born products of base beds. / Cast your mind on other days /
That we in coming days may be / Still the indomitable Irishry.

odbrane nacionalne svijesti, oni moraju da raspolazu raznovrsnim arsenalom tradicionalnih oružja, kako bi pokazali svoju posebnost, socijalnu svrshodnost ali i kulturno uzvišenje. Naposljetku, pjesnici su prvenstveno umjetnici. Jejts, kao nobelovac i političar je to svakako znao.

Izvori

1. Yeats, W. B. (1885) *The Song of the Happy Shepherd*. Poetry Foundation. <https://www.poetryfoundation.org/poems/57290/the-song-of-the-happy-shepherd>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
2. Yeats, W. B. (1889a) *The Madness of King Goll*. Famous Poets and Poems. http://famouspoetsandpoems.com/poets/william_butler_yeats/poems/10486. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
3. Yeats, W. B. (1889b) *The Stolen Child*. Poets.org. <https://poets.org/poem/stolen-child>. [Otvoreno: 2. 7. 2023.]
4. Yeats, W. B. (1892a) *The Dedication to a Book of Stories Selected from the Irish Novelists*. Wikisource. https://en.wikisource.org/wiki/The_Dedication_to_a_Book_of_Stories_Selected_from_the_Irish_Novelists. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
5. Yeats, W. B. (1892b) *The Sorrow of Love*. Poetry Foundation. <https://www.poetryfoundation.org/poems/43282/the-sorrow-of-love>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
6. Yeats, W. B. (1892c) *Za ružu na križu vremena*. Prevela Božica Jelušić. Scribd. <https://www.scribd.com/doc/38531501/pesme>. [Otvoreno: 1. 7. 2023. str. 11]
7. Yeats, W. B. (1892d) *Cuchulain's Fight with the Sea*. Corpus of Electronic Texts. <https://celt.ucc.ie/published/E890001-004/text001.html>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
8. Yeats, W. B. (1892e) *Fergus i Druid*. Prevela Božica Jelušić. Scribd. <https://www.scribd.com/doc/38531501/pesme>. [Otvoreno: 1. 7. 2023. str. 14]
9. Yeats, W. B. (1892f) *Who Goes with Fergus*. Poets.org. <https://poets.org/poem/who-goes-fergus>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
10. Yeats, W. B. (1910) *Žena koju opjeva Homer*. Prevela Božica Jelušić. Scribd. <https://www.scribd.com/doc/38531501/pesme>. [Otvoreno 1. 7. 2023. str. 28]
11. Yeats, W. B. (1912) *At the Abbey Theatre*. Poem Hunter. <https://www.poemhunter.com/poem/at-the-abbey-theatre/>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
12. Yeats, W. B. (1913) *The Three Beggars*. Online Literature. <http://www.online-literature.com/yeats/802/> [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
13. Yeats, W. B. (1917a) *A Thought from Propertius*. All Poetry. <https://allpoetry.com/A-Thought-From-Propertius>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
14. Yeats, W. B. (1917b) *Lines Written in Dejection*. All Poetry. <https://allpoetry.com/Lines-Written-In-Dejection>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
15. Yeats, W. B. (1917c) *Men Improve with the Years*. All Poetry. <https://allpoetry.com/Men-Improve-With-The-Years>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]

16. Yeats, W. B. (1919) *On Being Asked for a War Poem*. Poetry Foundation. <https://www.poetryfoundation.org/poems/57313/on-being-asked-for-a-war-poem>. [Otvoreno: 1. 7. 2023.]
17. Yeats, W. B. (1935) *Ribb at the Tomb of Baile and Aillinn*. Poem Hunter. <https://www.poemhunter.com/poem/supernatural-songs/>. [Otvoreno: 1. 7. 2023]
18. Yeats, W. B. (1939a) *Cuchulain Comforted*. Poeticous. <https://www.poeticous.com/yeats/cuchulain-comforted>. [Otvoreno: 1. 7. 2023]
19. Yeats, W. B. (1939b) *News for the Delphic Oracle*. Poetryverse. <https://www.poetryverse.com/william-butler-yeats-poems/news-for-the-delphic-oracle>. [Otvoreno: 1. 7. 2023]
20. Yeats, W. B. (1978) *Kula*. Preveo Milovan Danojlić. Beograd, Beogradski grafičko-izdavački zavod (Originalno djelo objavljeno 1928. godine).

Literatura

1. Irish Post. (2021) *Exploring Irish Mythology: Changelings*. <https://www.irishpost.com/life-style/exploring-the-irish-mythology-changelings-170347>. [Otvoreno: 1. 7. 2023]
2. Arnold, E.T. & Luce, D.C. (2001) *A Cormac McCarthy companion: the Border trilogy*. Jackson, University Press Of Mississippi.
3. Berens, E.M. (1880) *The Myths and Legends of Ancient Greece and Rome*. New York, Maynard, Merrill & Co.
4. Koljević, S. (2002) *Engleski pesnici dvadesetog veka*. Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
5. Monaghan, P. (2004) *The Encyclopedia of Celtic Mythology and Folklore*. New York, Facts on File Inc.
6. Oxford Reference. *Fergus mac Róich*. <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095814862>. [Otvoreno: 1. 7. 2023]
7. Ross, D.A (2009) *Critical Companion to William Butler Yeats*. New York, Infobase Publishing.
8. The Hynes Clan. *King Guaire Aidhne*. <https://freepages.rootsweb.com/~mallorybrody/genealogy/Eire/Connacht/guaire.html>. [Otvoreno: 1. 7. 2023]
9. Unterecker, J. (1996) *A Reader's Guide to William Butler Yeats*. Syracuse, Syracuse University Press.
10. Holdeman, D. (2006) *The Cambridge Introduction to W.B. Yeats*. Cambridge, Cambridge University Press.

Luka Milošević
University of East Sarajevo
Faculty of Philosophy
Department of English Studies

MYTHOLOGY AS THE POETIC INSTRUMENT IN THE POETRY OF WILLIAM BUTLER YEATS

Summary

This paper explores the influx of mythological elements in the poetry of William Butler Yeats. Yeats is famous as a poet of the Irish national movement. Thus, his poems are abundant with references to motifs and figures that belong to Irish mythology. On the other hand, Yeats was no stranger to other national mythologies, especially when it comes to ancient Greece. By analysing poetic tools in Yeats's poems, our aim is to delve into the power of folklore and national heritage in general. Yeats did not use mythological elements uniformly or sparingly. That is why our task lies in noticing how Yeats used mythology to rekindle the Irish sense of national identity, to depict universal metaphysical issues, and to include the Irish heritage in the realm of acknowledged European cultural lore, alongside timeless heroes and the gods of Ancient Greece.

► **Keywords:** William Butler Yeats, ancient mythology, Irish mythology, Irish national movement, Fergus, Cuchulain, Helen of Troy.

Preuzeto: 21. 7. 2023.
Korekcije: 25. 3. 2024.
Prihvaćeno: 2. 6. 2024.